

Въпрос № 1

Възникване и развитие на педагогиката като наука. Обект и предмет на педагогиката. Функции на педагогиката. Педагогически речник – възпитание, образование, обучение; педагогическа дейност и др.

1. Възникване и развитие на педагогиката като наука.

Педагогика (на [гръцки](#) : *παιδαγωγία*) е социална наука, която изследва същността, закономерностите, тенденциите и перспективите на развитието на педагогическия процес.

Тя е наука за обучението, възпитанието и образованието на децата и представлява съвкупност от научни познания, организирани в система и проверени в [практиката](#) . Педагогиката е съвкупност от закономерности, принципи, методи, форми, средства и процедури за реализация на [учебно-възпитателната дейност](#)

. Крайната цел на педагогиката е формирането на човешката личност Като практика на тези дейности тези явления възникват още със зараждането на тези дейности тези явления възникват още със зараждането на човешкото общество. Доста по-късно възникват самите организирани институции за обучение на децата. Разделението на труда води и до появата на такива институции – училища, школи, и т.н.

Отначало те възниквали към религиозните храмове, където се обучавали децата на върховната аристокрация, духовниците, и жреческото съсловие.

С развитието на обществото се разширява дейностите, институциите свързани с обучението и възпитанието на децата. Постепенно се разширява обхвата на лицата

(децата), като това става масова потребност. Обучението и възпитанието са възпроизводство на обществото, подготовка за реалния живот. То обхваща всички страни по света.

В съвременната терминология на специалността педагогика включва следните понятия:

Дидаскал - *Дидаско* означава „обучавам“ на [гръцки език](#) . От там *дидаскалос* - учител (и *даскал*). Първоначално така наричали ръководителите на древногръцките хорове, а по-късно са наричали преподавателите по определени дисциплини.

Педагог - в древният Рим под това понятие се е наричал освободения роб, който се е грижил за детето да ходи до училище.

Схола – има др. гр. произход и означава школа, училище

Схолар – др. гр. произход – преподавател по определена дисциплина.

„За възпитанието“ – **Питагор** IV-V в. пр. н. е. това е първия труд за обучение и възпитание. По тази проблематика са писали и други философи като

Аристотел, Сократ, Платон, Цицерон

. С навлизането на християнството тези функции се поемат от църковните училища и манастири, които възпитават в християнските ценности и догми.

Понятието педагогика се появява едва през XV век във Франция, а през 1612 г. в Германия, се появява за първи път понятието **Дидактика**.

За зараждането на педагогиката като наука се приема 1638 г., когато чешкият теолог **Ян Амос Коменски** завършва окончателно своят труд „Великата дидактика“ и го превежда на латински. Той

въвежда т. нар. Класно - урочна система, тъй като до този момент се е прилагала взаимоучителната метода (по големите ученици преподават и предават знания на по малките) и индивидуалната форма на обучение. Въвежда се понятието

Урок

. Въвежда предметната система. По този начин се преодолява ограничеността на децата.

Във Франция: **Жан Жак Русо** – също се занимава с проблемите на педагогиката „Емил или за свободното възпитание” – където се акцентира на това детето да се остави на свобода, сред природата да се развива.

В Германия: **Йохан Фридрих Хербарт** – в своята система на възпитание е по строга и дисциплинирана.

В Русия: Лев Николаевич Толстой създава педагогическата теория на "свободното възпитание". Съставя учебници "Азбука" и "Нова Азбука".

Антон Семеонович Макаренко – поставя на преден план ролята на колектива, който оказва влияние върху психиката на децата и при формирането на възпитанието при децата. Създава колонии и комуни където деца с асоциално поведение се превъзпитават в колективи чрез труд. Автор е на романизиранни книги за изследвания в колектива - „

Педагогическа поема” и „Знамена на кулите”.

Развитие на педагогиката в България

Първоначално у нас се е прилагала взаимоучителната метода в училищата към църквите и манастирите (по-големите и напреднали ученици са обучавали по-малките, а учителят е преподавал на големите и е следял за образованието на малките. Един учител е обучавал около 50 и повече деца), по късно с появата през 1824 г. на Рибният буквар на д-р Петър Берон и създаването от Найден Геров през 1846г. в Копривщица на Първото класно училище започва да се прилага и класно-урочната форма на обучение (децата се делят на класове в зависимост от тяхната възраст. Един учител отговаря за един клас, който е до 30 човека).

Първи преподавател по педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“ е Йосиф Ковачев, проф. Петър Нойков от Ямбол е първият професор по педагогика в България. Завършил е в Австрия, работил в лабораторията на Вилхелм Вунд в Лайпциг. Работил по проблемите на активното възпитание.

В областта на педагогиката са работили още: Димитър Кацаров, Найден Чакъров, Генчо Пиръов, Димитър Павлов, Стефан Чернев.

2. Обект и предмет на педагогиката

Обект на педагогиката са процесите възпитание и обучение са обектите, тяхната същност, а предмет на педагогиката са особеностите, закономерностите на протичане на основните педагогически процеси: възпитание, образование, обучение.

Структура на педагогическата наука – има доста широка класификация:

I – клон Теория на възпитанието

II – клон Теория на обучението - Дидактика. Разделя се на частни дидактики по отделните дисциплини:

„Доцимология“ – наука за оценяването и изпитването. Има гръцки произход „докме“ изпитание, „докимозо“ – изпитвам.

В зависимост от възрастовото обучение имаме:

- предучилищна педагогика

- начална педагогика
- педагогика на средното образование
- педагогика на висшето образование
- педагогика на училищното професионално ориентиране
- педагогическа диагностика
- педагогическа риторика – засяга проблемите за ораторското майсторство на преподавателите, комуникационните умения.
- училищна хигиена
- здравно образование

Педагогически науки въз основа на страните на възпитание. Има педагогика на професионалната подготовка.

3. Връзка на педагогиката с другите науки

Изключителна е тясната връзка с психологията. Историята, философията, социологията са другите науки с които е в тясна връзка педагогиката.

Андрагогия / ка – наука за обучение на възрастните

Геррагогия / ка – наука за обучение във старческата възраст. Много често се смята, че те са клонове на педагогиката, но те са науки от един клас, тъй като педагогиката е наука за децата.

4. Функции на педагогиката

Педагогиката има множество функции, които намират пряка реализация в практиката.

1. Описателна функция = означава науката да описва педагогическите явления.
2. Обяснителна функция = обяснява закономерности и факти от педагогическия живот.
3. Информираща функция = информира се за постиженията на педагогическата наука
4. Предписваща функция = начини, методи, способности
5. Нормативна функция = изработва норми, критерии, рамки, които трябва да бъдат спазвани, както от обучаваните, така и от обучаващия.
6. Коригираща функция = коригира отклоненията от нормите
7. Контролираща функция
8. Оценяваща функция
9. Изследователска функция
10. Евристична функция

5. Основни педагогически понятия

Възпитание – целенасочен, продължителен, противоречив, многофакторен, организиран процес, на взаимодействие между възпитател и дете с цел формиране на светоглед, ценностна система и определен затвърден начин на поведение.

Обучение – целенасочен, организиран системен процес на взаимодействие между учител и ученици с цел формиране на знания, умения, сръчности, развиват се способностите, овладяват се техниките.

Образование – надстроично явление (процес) на възпитанието и обучението. Процес на формиране на компетентност и натрупване на знания на определено интелектуално ниво.

Педагогическа дейност – включва процесите на възпитание, образование и обучение.

Въпрос № 2

Предмет и задачи на дидактиката като наука. Структура на дидактическата проблематика.

Думата **дидактика** има гръцки произход. *Дидаско* означава „обучавам“ на [гръцки език](#)

. От там

дидаскалос

- учител (и

даскал

). Понятието

дидактичен

в древността се е разбирало като нравоучителен, назидателен, поучителен или подчинен на някакви канони. В 17 век думата дидактика получава научно съдържание, което най-често свързваме с чеха

[Ян Амос Коменски](#)

. В своето произведение

Велика дидактика

той поставя основите на съвременната дидактика. С него той изпъква като създател на първата цялостна система на педагогиката в историята на педагогическата мисъл.

[Ян Амос Коменски](#)

работи над това класическо съчинение повече от 10 години. От тогава тя е самостоятелна наука, която изследва закономерностите на

[обучението](#)

. Коменски я определя като "изкуството да научим всички на всичко". Други го определят като "изкуство на духовното акушерство", защото подпомага духовното развитие на човека.

Въпрос № 3

Процес на обучение. Обучението като социален феномен. Понятие и характерни особености. Обучение и развитие.

Въпрос № 4

Преподаване и учене. Особеностите на познанието в обучението. Основни звена – възприемане, осмисляне и обобщаване, затвърдяване и приложение.

Въпрос № 5

Понятие и обусловеност на учебното съдържание. Общо и професионално образование – същност, структура и значение.

Въпрос № 6

Документ за съдържание на обучението. Учебен план. Учебна програма. Учебници и учебни помагала. Дидактически изисквания.

Въпрос № 7

Принципи на обучение – същност и определение. Принцип за съзнателност и активност. Задачите на учителя, свързани с принципа. Условия за съзнателно и активно участие на учениците в процеса на обучение.

Въпрос № 8

Принцип за индивидуален подход – изисквания. Принцип за достъпност. Дидактически правила.

Въпрос № 9

Принцип за системност и последователност – същност и значение. Пътища за реализиране. Принцип за трайността на знанията, уменията и навиците. Пътища и форми за реализиране. Изисквания.

Въпрос № 10

Принцип за нагледност – същност. Видове нагледност. Изисквания за резултатно онагледяване.

Въпрос № 11

Методи на обучение – същност, свойства, обусловеност, класификация.

Въпрос № 12

Системи за организация на обучението. Същност и понятие за система на образование. Същност и възникване на класно-урочната система.

Въпрос № 13

Урокът като основна форма за организация на обучението. Същност, противоречия, изисквания. Видове уроци.

Въпрос № 14

Система на образование у нас – обусловеност, структура. Сравнителен анализ с образователните системи в други страни.

1. Същност на образователната система.

Състои се от нормативна уредба (закони), правилници, наредби, образователни институции, системи от ръководни институции (МОН, РИО), представители на РИО в общините, отдел образование.

2. Принципи на образователната система в България.

Според нормативните документи те са записани в конституцията и закони. Образователната система в България предлага всеобщо, равноправно, безплатно, без привилегии за пол, раса, социална принадлежност. Нашата образователна система е светска, задължителна до 16 години.

3. Структура на образователната система в България:

- Предучилищна възраст /група/ - от 3 до 7 години (предучилищна възраст от 5 до 7 години, след това обучение се издава **сертификат**)

- Начално училище – от 1 до 4 клас (след завършването на този цикъл на образовани се издава **удостоверение**).

- Основно образование – от 5 до 8 клас (след завършването на този цикъл на образовани се издава **свидетелство**).

- Средно образование – от 7/8 клас до 12/13 (след завършването на този цикъл на образовани се издава **свидетелство за професионална класификация**).

- Висше образование – 3 степени на висше образование, кандидатстване с изпит или

матура:

а) професионален бакалавър – 3 годишен срок на обучение

б) бакалавър – 4 годишен срок на обучение

в) магистър – 5 годишен срок на обучение

Структура на средните училища:

Професионални гимназии, общообразователни гимназии, езикови гимназии, художествени, приложни и музикални гимназии, вечерни училища

Форми на обучение: В зависимост от характера се подбира и формата на обучение.

- Дневна присъствена форма на обучение

- Вечерна форма на обучение

- Индивидуална форма на обучение

4. Проблемите на образователната система в България

Глобален проблем у нас в момента е финансиране на работещите в образователната

система. За по-добър социален статус. Липсата на деца е проблем в образованието в България. Лоша материална база на професионалното образование. Обема на учебното съдържание. Неправилно експлоатиране паметта на учениците (учим ги да помнят, а не да мислят и прилагат знания).

Въпрос № 15

Училището като социализираща институция

Въпрос № 16

Проблемност в обучението. Същност на дидактическата проблемност.

Въпрос № 17

Индивидуализация и диференциация на обучението. Видове диференциация.

Въпрос № 18

Самостоятелна работа на учениците. Условия за успешна самостоятелна работа.

Въпрос № 19

Хуманизмът, целостта и хармонията на човека – цел на възпитанието. Същност, структура на възпитателния процес. Основни противоречия и конфликти.

1. Същност на възпитанието:

Възпитанието се разглежда в различни аспекти. Най-широкото понятие съвпада със понятието "социализация". Процес на формиращо влияние на обществото. Този процес е многопосочен, продължителен.

Социализацията се осъществява от различните елементи на обществото. Влиянието на социализацията за разлика от възпитанието може да бъде и негативно, отрицателно и може да се разминава със социалния идеал.

Социализацията е стихийен, нецеленасочен процес.

Възпитанието е целенасочен, продължителен, противоречив, многофакторен системен,

организиран процес на взаимодействие между възпитателя и детето с цел формиране на ценностни системи, поведение. В тесен смисъл на думата, възпитанието е свързано с формиране на определени качества на личността и в най-тесен смисъл е когато възпитанието е свързано с конкретна педагогическа задача.

2. Особености на възпитанието:

- Целенасоченост
- Субектен процес (взаимодействие, двете страни са активни)
- Единство между възпитание и самовъзпитание
- Формират се: ценности, възгледи, убеждение
- Продължителност на процеса
- Нерегламентиран процес

3. Структура на възпитанието. Възпитателния процес има своите елементи и те са:

- Ясно поставена цел и съпътстващи конкретизиращи задачи. Тази цел се постига постепенно.
- Включва различни форми за постигане на целта. Част от извънкласната дейност, (урока, състезания, излет сред природата, срещи с определени хора, методи на

възпитание. Те са различни.

- Принципи на възпитание

- Резултати – трудни за констатиране, те се установяват

- Условия в процеса на възпитание

4. Етапи на възпитание:

I - Запознаване (предоставяне на информация, придобиване на знания) това може да стане чрез личния пример, от ежедневието, историята. Тези знания трябва да прераснат в убеждение. Затова предоставянето, но информацията е свързано с обяснението.

II – Включването на съответния начин на поведение в конкретната ситуация. Тогава трябва да бъде стимулирано детето, чрез похвала, усмивка, подкрепено с положителни емоции. Създаване на ситуации, условия на детето да затвърди, утвърди определен начин на поведение. Съответния начин се превръща в привичен начин на поведение. Привичките – зависимост – вътрешна потребност.

5. Противоречия и конфликти. Възпитанието е противоречив процес.

I – противоречие: Целта на възпитанието и средата в която се намира детето.

II – противоречие: Изискванията на средата. Разминаване на изискванията между родителите и възпитателите. Разминаване в подходите.

III - противоречие: Амбициите, желанията, претенции и възможности на детето.

IV - противоречие: Между това което знаем, че е правилно и това което правим и това как постъпваме.

V - противоречие: Между емоции и разума.

6. Закономерности на възпитанието.

- **Комплексност** / цялостност / на възпитателния процес. Възпитава се цялата личност на детето.

- **Неравномерност** на развитието, което води до неравномерност на процеса на възпитанието.

- Единство между възпитание и обучение – единство между възпитание и самовъзпитанието – самовъзпитанието е процес при който възпитател и възпитаник съвпада. Възпитанието и възпитателния процес завършва със самовъзпитание.

7. Цел на възпитанието.

Тя е обществено детерминирана т.с. тя зависи от потребностите в обществото в което живее детето. Различните исторически епохи имат различни цели на възпитание. Възпитателната цел е един идеален образ на желано бъдеще. Възпитанието да води до всестранно развитие на личността на детето. Осигуряване на условия за развитието на всяко едно дете да се развива многостранно, хармонично развитие на личността.

